

דעת הלכה

יצא לאור ע"י בית ההוראה
"שערי הוראה"
נערך ע"י הרב יוסף
אייזנשטיין שליט"א מרבני
בית ההוראה מו"צ ומח"ס
דעת הלכה וש"ע השל"ה
לפי סדר דף היומי בהלכה
גליון חדשי אב תשפו

סימן תו

מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת

שגם זה בכלל כבוד הבריות, ולא יותר אף לתוך מקום הראשון שישב שם מתחילה, ואם נתרחק מהריח ונכנס בתחומו כאילו לא יצא. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ג-ז).

כשיצא לדעת

ג. אם יצא לדעת אף שמותר לו לצאת חוץ לארבע אמותיו עד שימצא מקום צנוע, וכן מותר להתרחק מהריח, אבל אם נכנס לתחומו אין לו תקנה להחשב כאילו לא יצא אלא יש לו רק ארבע אמות, כיון שיצא מתחילה לדעת אלא אם נכנס לעיר ששבת בה שכל העיר כארבע אמות.

(שו"ע ס"א, מ"ב סק"ח).

הוצרך לקטנים

ד. זה שאמרנו בהוצרך לנקביו יש אומרים אפילו לקטנים, ויש אומרים רק לגדולים. אבל קטנים אין כל כך כבוד הבריות שמשתנים מים בפני רבים, וגם אין בהם כל כך טינוף שיהא צריך להתרחק שנבלעים במקומם, ויש להחמיר כסברא זו. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ט).

סימן תז

מי הם שיכולים לילך חוץ לתחום

המצוה שיצאת לעשות, יש לו ממקומו שהגידו לו זה אלפים אמה לכל רוח. ואם היה מקצת התחום שיצא ממנו ברשות מובלע בתוך אלפים אמה שיש לו ממקומו הרי זה חוזר למקומו וכאילו לא יצא, שיש לו אלפים אמה סביב ביתו כבתחילה. ואם שב לתחומו שוב מפסיד האלפים החדשים שנתנו לו חכמים. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ז-ז).

סעיף ג

היוצאים להציל נפשות

ד. כל היוצאים להציל נפשות ישראל מיד עובדי כוכבים או מהנהר או מהמפולת יש להם אלפים אמה לכל רוח ממקום שהצילו בו. ואם היתה יד גויים תקיפה, אף שהצילו בפעם הזה, הם מפחדים לשובות בשדה במקום שהצילו, הרי אלו חוזרים בשבת למקומם אף שהוא יותר מאלפים, ובכלי זינים. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ח-ט).

ה. אף כשיד ישראל תקיפה, ומקומם בתוך אלפים מותר לחזור בכלי זינים, שאם יסלקו הכלי זיין יש לירא שמא ירדפו האויבים אחריהם. (מ"ב סק"י).

סעיף א

יצא חוץ לתחום והוצרך לנקביו

א. מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת שאין לו אלא ארבע אמות, והוצרך לנקביו, יכול לצאת מהם עד שימצא מקום צנוע שאין בני אדם מצויים שם ליפנות, כי גדול כבוד הבריות, ואחורי הגדר נחשב מקום צנוע, ובשדה עד שאין חבירו יכול לראותו. ויכול ללכת עד בתי היהודים ליפנות אף אם ימצא מקום סמוך לבית גויים, כי שמא הגויים יכוהו או יפחידוהו. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א-ב).

יתקרב לצד תחומו

ב. עצה טובה לו שיתקרב בצד תחומו שיבקש מקום צנוע לצד שיצא משם, שאם לא ימצא מקום צנוע עד תחומו או ארבע אמות של התחום יכול ליכנס, ולאחר שנכנס הרי הוא כאילו לא יצא ויש לו אלפים אמה לכל רוח כיון שנכנס ברשות. אבל אם מצא מקום צנוע קודם לא יכנס אלא יפנה שם, ויתרחק ממקום שנפנה עד שיכלה הריח,

סעיף א

יצא חוץ לתחום ברשות

א. מי שיצא חוץ לתחום ברשות, כגון חכמה הבאה לילד וכיוצא בזה שאר עניני פיקוח נפש שמותר לצאת בשבילם, וכן היוצא בשביל עדות לקידוש החודש בזמן שקידשו על פי הראיה, יש להם אלפים אמה לכל רוח במקום שהגיע לו, אף לאחר שכבר עשה המצוה. ותקנו לו כן כי אם לא יהא רשאי לזוז ממקומו, ימנע מלעשות המצוה. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א, ג).

אלפים אמה בתוך תחומו או עירו

ב. אם מובלעים אלפים אלו בתוך תחומו שיצא משם רשאי לחזור לביתו ויש לו אלפים סביב ביתו. ואם הגיע לעיר הרי הוא כאנשי העיר ויש לו אלפים לכל רוח, שעשוהו כאילו שבת בה בין השמשות. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ב, ד).

סעיף ב

יצא וכבר נעשה המצוה

ג. היה יוצא ברשות והולך בדרך, ואמרו לו כבר נעשה

הלכות עירובי תחומין

סימן תח

דין הנחת העירוב וקניית השביתה

שתחשך ללון בביתו אסור, אלא צריך ללון באחד מבתי העיר הסמוך אלפים למקום עירובו. וברחוק אלפים מהעיר אינו עירוב כלל. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"י).

השיטה שבכלתה מדתו באמצע עיר מהלך כולה
ז. יש אומרים שאם כלתה מדתו באמצע העיר מהלך בכל העיר, אף שהניח עירובו רחוק אלפים מביתו שבעיר, הואיל ולן בתוך העיר נחשב כל העיר כארבע אמות, לענין התחום נחשב העיר במדת אלפים, ונגמר מדתו בחצי העיר. ויש להקל כן. אבל אם לן במקום שביתתו וכלה מדתו באמצע העיר, או שלן בעיר זו והגיע מדתו בחצי עיר אחרת אין לו להלך לכל השיטות רק עד מקום שכלה מדתו, ועל ידי זריקה מותר לטלטל בכולה. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק יא-יב).

עיבור העיר כעיר להקל ולא להחמיר
ח. אם כלתה מדתו בסוף העיר אף שעדיין עיבור לפני העיר, כל העיר כארבע אמות, שאין אומרים עיבור כעיר להחמיר שיחשב ככלה מדתו בתוך העיר, רק להקל על מדת התחומים ולא להחמיר. ומכל מקום לא נחשיב העיבור עם העיר כארבע אמות, ואם כלתה מדתו בסוף העיבור נחשב הכל כארבע אמות ומתחיל מדתו מסוף העיבור וחוצה. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק יג).

אלפים כנגד מקומו שקנה שביתה
ט. כל מקום שהניח עירוב תחומים ויש לו אלפים לכל רוח, אסור לו לילך לצפון ולדרום ולכל רוח רק נגד רוחב המקום שקנה בו שביתה, אם היה בבית או בעיר אף שיותר גדולה נותנים אלפים לכל רוח נגד רוחב המקום, ומוסיפים לו גם זוויתיהם למלאות שיהיה כטבלא מרובעת, אבל לא יותר. ובשבת בעיר שמחזקת אלף אמה בארכה ורחבה יהיה תחומו טבלא של חמשה אלפים על חמשה אלפים. ואם אינו רק ארבע אמות כגון שאין העירוב ברשות היחיד אסור לו לילך לכל רוח אלפים רק רוחב ארבע אמות עם זוויתיהם, ונעשה טבלא מרובעת של ארבעת אלפים אמה עם ארבע אמות על ארבעת אלפים עם ארבע אמות. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק יד-יז).

פגע בעיר וכלתה מדתו בסוף העיר
י. אף שכתבנו שאין לו רק רוחב ארבע אמות נגד מקום שביתתו, אם פגע עיר בתחומו וכלתה מדתו בסופה נחשב כל רחבה כארבע אמות אף אם מחזקת יותר מאלפים אמה, ומהלך כל רחבה, ויש לו אלפים אמה חוץ לעיר לדרום ולצפון, אף שאם נחשוב הרוחב רק כנגד מקום קניית העירוב לא יעלה כל כך. והאלף אמה לאורך שיש לו למערב העיר חושבים רק כרוחב שביתתו וכאלף הראשונים שלצד מזרח העיר שהם ברוחב ארבע אמות ומילוי קרנות שהם ארבעת אלפים אמות וארבע אמות. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק יח, כא-כב).

השיטה שאין לו לצפון ודרום העיר

סעיף א

עירובי תחומים לכתחילה

א. מותר לערב לכתחילה עירובי תחומים ולקנות שביתה סוף התחום לדבר מצוה, ובדיעבד אם עירב לדבר הרשות חל העירוב. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א).

הנחת העירוב

ב. אף שאין לאדם להלך בשבת ממקום שביתתו רק אלפים אמה, התיירו לו לילך ארבעת אלפים לצד אחד, על ידי שיצא מהעיר או ישלח על ידי אחר, להניח מזון שתי סעודות לשם קניית שביתה בסוף אלפים רחוק מהעיר בתוך התחום שעומד בין השמשות, ונחשב ששביתתו שם, ואף שרחוק מביתו יותר מאלפים, כיון שהוא בתחום העיר, ואף שחזר מבעוד יום ולן בביתו נחשב כשבת שם, ויש לו להלך אלפים לכל רוח ממקום ההוא. וזהו עירובי תחומים, שמערב תחום שלא יכול לילך עם התחום שיכול לילך. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א-ו).

עירוב רחוק מהעיר אלפים

ג. אם הניח עירובו רחוק מהעיר יותר מאלפים אמה אין עירובו עירוב, שאין יכול לילך שם בבין השמשות כי זה חוץ לעיר. ואם נתאחר במקום העירוב עד בין השמשות אין צריך להניח מזון שם כלל. (מ"ב סק"ג, ה).

יש לו בעיר רק אלפים מהעירוב

ד. כיון ששביתתו במקום העירוב אינו מהלך בעיר, בין אם יצא מהעיר ובין אם עדיין לא יצא מביתו שלן שם, רק עד מקום שכלה מדת אלפים ממקום עירובו, ואסור לו לילך לצד האחר אף בתוך העיר אפילו אמה אחת, אף אם נמלך משביתתו אינו מועיל. ואם היתה העיר מובלעת בתוך מדתו תחשב העיר כולה כארבע אמות וישלים מדתו חוצה לה. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ז).

הניח עירובו אלף אמה מביתו

ה. כיצד, הרי שהניח עירובו בריחוק אלף אמה מביתו שבעיר לרוח מזרח, נמצא מהלך למחר ממקום עירובו אלפים אמה למזרח, ומהלך ממקום עירובו אלפים אמה למערב, אלף מהעירוב עד ביתו ואלף אמה מביתו בתוך העיר ורק עד סוף האלף אף שכלה באמצע העיר. ואם היה מביתו עד סוף העיר פחות מאלף אפילו אמה אחת, או אף אם כלתה בשוה עם העיר, תחשב העיר כולה כארבע אמות ויהלך חוצה לה תשע מאות ותשעים ושש אמה תשלום האלפים. ויש אומרים רק בכלה מדתו אמה חוץ לעיר כי אי אפשר לצמצם והחמירו בזה, ובשעת הצורך יש להקל בכלתה מדתו בשוה עם העיר. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ח-ט).

הניח עירובו בריחוק אלפים מביתו

ו. אם הניח עירובו בריחוק אלפים מביתו שבעיר הפסיד את כל העיר, ונמצא מהלך מביתו עד עירובו אלפים אמה ואינו מהלך מביתו למערב אפילו אמה אחת. ואף שלמקום עירובו רשאי לילך מביתו, אך לחזור משם אחר

יא. ויש חולקים שאם העיר גדולה **שרחבה יותר מתחומו** אף שבעיר עצמה מהלך כולה אף שגדולה כאנטוכיא, כי בארכה כלתה מדתה חוץ לעיר, אבל **לצפון ודרום העיר אין לו כלום**. ורק אם אינה רחבה כמדת רוחב תחומו שהם ארבעת אלפים וארבע אמות יש לו גם מחוץ לעיר מצפון ודרום עד כנגד רוחב תחומו ולא יותר. (מ"ב ס"ק כ).

כלתה מדתו באמצע העיר לענין רחבה

יב. אם כלתה מדתו באמצע העיר, אף ל"א שכלן בעיר מותר ללכת בכל העיר אף אם רחב הרבה, אבל **חוץ לעיר בצפון ודרום אין לו להלך רק נגד רוחב תחומו** במקום שביתתו, ואם העיר רחבה ארבעת אלפים וארבע אמות כמדת רוחב תחומו אין לו לצפון ודרום העיר כלל. ולדעת המחבר הנ"ל אף העיר עצמה אם רחבה ממידת תחומו **אינו מהלך כל רוחב העיר אפילו בחצי העיר** רק עד מקום רוחב תחומו, כיון שכלתה מדתו באמצע העיר. (מ"ב ס"ק יט).

סעיף ב

עירובו במקום המוקף מחיצות

יג. המניח עירובו ברשות היחיד במקום המוקף מחיצות, אפילו היתה מדינה גדולה כנינוה, ואפילו **עיר חריבה** שהיו בה דיורים ונחרבו ומחיצות החומה נשארו, או **מערה הראויה לדיורים** אף שאין בה עכשיו דיורים רק ראויה לדירה, מהלך כולה שהיא כארבע אמות וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח. והוא שהיו **המחיצות מוקפות**

סימן תט

דין מקום נתינת העירוב

לדירה, ואם לא היה רוחב הקיפה רק סאתים אפילו אינה מוקפת לדירה נחשבת כארבע אמות. (שו"ע ס"ב, מ"ב ס"ק כג-כו).

סעיף ג

עירובו במקום בעיר ששבת

יד. המניח עירובו בעיר ששבת בה לא עשה כלום, ואין מודדים ממקום עירובו, כי **בלא העירוב הרי הוא כבני העיר** שיש להם אלפים אמה לכל רוח חוץ לעיר וכל העיר כארבע אמות. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק כז-כח).

במקום המצטרף לעיר

טו. אם נתן עירובו שמקומות המצטרפים לעיר **כעיבור העיר**, ואפילו נתנו **באמה אחרונה של העיבור** אין נותנים לו ארבע אמות שנותנים למניח עירוב לצד חוץ, כי כשמניח תוך מחיצה או מקום שנחשב כארבע אמות אין לו לצד חוץ כלום וכשאר בני העיר שמודדים התחום מסוף העיבור. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק כט).

סעיף ד

עירובו חוץ לתחום

טז. נתן עירובו **חוץ לתחום** אינו כלום, כיון שאי אפשר להגיע לשם בין השמשות שהוא זמן קניית העירוב, ויש לו **תחום מביתו**, כי מהסתם נוח לו לקנות שביתת ביתו כשאין עירובו עירוב. (שו"ע ס"ד, מ"ב ס"ק ל-לא).

סעיף א

עירובו בבית הקברות

א. הנותן עירובו בבית הקברות, אם הוא **כהן** אינו חל כי צריך שיוכל להגיע למקום עירובו, וכהן אינו יכול. **ואפילו בישראל** אינו עירוב, לפי שבית הקברות אסור בהנאה, וכיון שרוצה בקיום העירוב שם אחר קניה הרי נהנה בו. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק יא).

ההנאה הוא מה שנמצא שם העירוב בשבת

ב. בעצם מה שקנה בבית הקברות בין השמשות שהוא **שעת קניית השביתה**, לא איכפת לנו, כי אין מערבים אלא לדבר מצוה ומצוות לא ניתנו ליהנות ולא נחשב הנאה, אך מה שרוצה שיהיה העירוב קים שם אף אחר קניית השביתה, כדי לאכול אחר כך אם ירצה זה חשוב הנאה ואסרו לקנות שם שביתה. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק יג).

בקבר של בנין או של קרקע

ג. כל האיסור הוא כשנתנו **בקבר של בנין** אבל נתנו בקבר של **קרקע** מותר, כי לא נאסר בהנאה קרקע עולם, וכל שכן אם לא נתנוהו בקבר רק הניחו **בקרקע של צדדי הקברות** עירובו עירוב כי אין שם איסור הנאה כלל. (מ"ב ס"ב).

בבית הפרס

ד. נתנו בבית הפרס הוא **שדה שנחרש בו קבר**, הרי זה עירוב שלא שייך שם איסור הנאה כלל. ואפילו היה כהן ומדרבנן אסור לילך שם שמא יסיט ברגליו עצם כשעורה שמטמא במגע ומשא, ואם כן הרי אין יכול להגיע לעירובו, מכל מקום חל כי יכול **להיכנס במגדל פורח**

שנישא על ידי שוורים שעל ידי זה לא יזוז בעצם.. וכן יכול להכנס בבית הפרס שמנפח והולך וכיון שהוא רק מדרבנן סמכו להקל לילך על ידי ניפוח בפיו ואם יראה עצם כשעורה ידחהו, ועצם גדול יראהו. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק יד-ז).

בבית הקברות לא יועיל להכנס במגדול

ה. ההיתר רק **בבית הפרס שטומאתו מדרבנן** ואין בו טומאת אהל, אבל בבית הקברות אי אפשר בעצה זו לכהן שהרי **מאהיל על הקברים**, ואפילו אם יכנס במגדול שמחזיק ארבעים סאה אינו חציצה בינו לקבר, כי אהל זרוק אין שמו אהל. (מ"ב ס"ו).

סעיף ב

הוא ועירובו במקום אחד

ו. צריך שיהיה הוא ועירובו במקום אחד כדי שיהיה אפשר לו לאכול בין השמשות, שהוא זמן קניית העירוב, שיהא נחשב כאילו קבע שם דירתו. לפיכך אם נתכון לשבות **ברשות הרבים והניח עירובו ברשות היחיד, או ברשות היחיד והניח עירובו ברשות הרבים** אינו עירוב שאי אפשר להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים בבין השמשות אלא בעבירה. (שו"ע ס"ב, מ"ב ס"ק יח-ט).

הניח בכרמלית

ז. אם נתכוין לשבות ברשות היחיד או ברשות הרבים והניח עירובו בכרמלית, או נתכוין לשבות בכרמלית והניח עירובו ברשות היחיד או ברשות הרבים הרי זה עירוב, שבשעת קניית העירוב שהוא **בין השמשות מותר להוציא ולהכניס מכל אחד משתי הרשויות לכרמלית**

לדבר מצוה, שכל דבר שהוא מדברי סופרים לא גזרו עליו בבין השמשות במקום מצוה, או בשעת הדחק. ועירובי תחומים נחשב במקום מצוה כי אין מערבים אלא לדבר מצוה. (שו"ע ס"ב, מ"ב ס"ק יא).

עירוב על אילן

ח. אם נותן עירובו על גבי אילן למטה מעשרה טפחים, ונתכוין לשבות למטה בארץ שהוא רשות הרבים, אף שיש בזה שני שבותים אם יטול העירוב מהאילן, א' שהוא **מכרמלית** הוא האילן לרשות הרבים, ועוד שמשמש באילן שהוא **מחובר** ומועיל העירוב שלא גזרו על השבותים בבין השמשות. חוץ משבותים שיתבאר שגזרו. (מ"ב ס"ק י"ז).

סעיף ג

נתנו בצמח רך

ט. נתנו בראש הקנה או הקונדס הצומחים מן הארץ, אינו עירוב, מפני שמאחר שהם **רכים וקרוב שיבוא לקטימה** כשיטול העירוב ויתחייב חטאת, **גזרו בהם אפילו בין השמשות** אפילו במקום מצוה, ואינו כמניח באילן שאף שיש בו שבות שמשמש באילן מועיל העירוב שלא גזרו עליו בבין השמשות. ואם הם **רכים ביותר** כירק לא גזרו בהם לא משום השתמשות במחבר ולא משום שמא יקטום. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק יב-יג).

הניחו בצמח תלוש ונעוץ

י. אם היו **תלושים ונעוצים**, ועומדים ברשות הרבים אפילו בגובה יותר מעשרה ורק אין **ברחבם ארבעה** טפחים שאז אין עליהם שם רשות היחיד, או **ברוחב ארבעה רק שהם פחותים מעשרה טפחים בגובה** שאין נחשבים רק לכרמלית, הרי זה עירוב. שבוזה אפילו יקטום אין איסור תורה, ויש אומרים שאין אף איסור דרבנן בתלוש. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק יד-טו).

ברשות הרבים רחוק שמונה אמות

יא. הניח עירובו ברשות הרבים רחוק **שמונה אמות** ממקום שנתכוין לשבות שם אינו עירוב, שאין מתירים להביאו אצלו בבין השמשות פחות פחות מארבע אמות שהוא **קל לבוא לידי חיוב חטאת** שיטלטלנו ארבע אמות שלמים ברשות הרבים. (מ"ב ס"ק יב). אבל **בפחות משמונה אמות** כשר, שהנותן עירובו יש לו מקום שביתה ארבע אמות נמצא מטלטלו רק פעם אחת מארבע אמות. (שעה"צ ס"ק יד).

סעיף ד

להגיע לעירוב בלא מלאכה מהתורה

יב. נתנו במגדל ונעל בפניו **ואבד המפתח** מבעוד יום, או **שנפל עליו גל**, אם יכול להוציאו בלא עשיית מלאכה דאורייתא הרי זה עירוב. וככל פרטי הדינים שנתבארו בעירובי חצירות בסימן שצד. (שו"ע ס"ד, מ"ב ס"ק טז).

סעיף ה

ונתגלגל העירוב בתוך ארבע אמות

יג. כל המניח עירובו במקום שאין מוקף מחיצות, יש לו **במקום עירובו ארבע אמות** חוץ מאלפים אמה לכל רוח, לכן המניח עירובי תחומין שלו **בסוף התחום** ונתגלגל או גלגלו בכונה בתוך ארבע אמות, או שהניח **באמצע התחום**

ונתגלגל בתוך **ארבע אמות שמחוץ לתחום**, הרי זה עירוב שהארבע אמות שייך לתחומו. **חוץ לארבע אמות** אינו עירוב, שצריך שיהא מונח במקום שיכול להגיע אליו בין השמשות, וכיון שהוא חוץ לתחום לא יוכל להגיע אליו אינו עירוב, ונשאר על תחום ביתו. (שו"ע ס"ה, מ"ב ס"ק יז-כב).

סעיף ו

קניית העירוב בבין השמשות

יג. אבד או נשרף העירוב, או אם היה בתוך התחום ונתגלגל חוץ לארבע אמות, או שהיה תרומה ונטמאת ואינו ראוי לא לכהן ולא לישראל, **מבעוד יום** אינו עירוב, **משחשכה** הרי זה עירוב שקניית העירוב בבין השמשות. (שו"ע ס"ו, מ"ב ס"ק כג-כד).

ספק מתי נפסל העירוב

יד. אם **ספק** כשר, שספק עירוב כשר והוא **שיש לו חזקת כשרות**, כגון שהניחו שם וארע בו ספק. אבל אם **לא היה לו חזקת כשרות** כגון ספק אם הונח שם או לא, או הניח ספק תרומה טמאה או ספק טריפה, אינו עירוב, כי אין לו חזקת כשרות, וגם צריך שיהא ראוי לאכול בבין השמשות ובספק איסור אינו ראוי. (שו"ע ס"ו, מ"ב ס"ק כה).

סעיף ז

קניית שביתה ברגליו

טו. כיצד עשיית העירוב, אם רוצה לילך בסוף התחום או בתוכו ולהחשיך שם, שיושב שם כל בין השמשות עד שחשכה ודאי, זהו **עיקר מצותו שקונה שביתה ברגליו**, שעומד שם כשנכנס שבת. ואפילו **לא אמר שביתתי במקומי** אלא החשיך שם ושתק, בין היוצא מביתו להחשיך על התחום ובין אם בא בדרך וחשכה לו קונה אלפים בלא אמירה. אבל אם **יצא מהעיר וחשכה לו תוך תחומו ולא נתכוין לקנות שם שביתה** אינו קונה שם שביתה אלא בביתו כיון שהוא סמוך לביתו. (שו"ע ס"ז, מ"ב ס"ק כו-כט).

קניית שביתה בפת

טז. אם אינו רוצה לטרוח לילך שם בעצמו ולהחשיך שם יכול אפילו **לכתחילה לערב בפת**, שילך שם מבעוד יום ויניח שם מזון שתי סעודות כל אחד ואחד כפי מזונו, אם הוא **חולה או זקן** משערים בסעודות שלו כפי אכלו ואין צריך כששה ביצים, ואם הוא **בריא אף אם הוא רעבתן** משערים שתי סעודות בינוניות **כששה ביצים** עם קליפתם, ויש אומרים **כשמונה ביצים**, ולכתחילה נכון לנהוג כן. (שו"ע ס"ז, מ"ב ס"ק ל-לג).

ממה הסעודות

יז. שתי הסעודות הם **מפת או מכל דבר שמשתתפים בו** שיתופי מבואות, ואם הוא **לפתן** בכדי לאכול בו שתי סעודות די. כמבואר הכל בסימן שפו בשיתופי מבואות. **והנשבע שלא יהנה מככר** אף שאין ראוי לשיתוף ליי"א שם, מועיל לעירובי תחומים כיון שאין מערבים אלא לדבר מצוה, **והנאת מצוה אינו הנאה** שמצוות לא ניתנו ליהנות. (שו"ע ס"ז, מ"ב ס"ק לד-לה).

שיעור שתי סעודות לכל אחד ואחד

יח. שיעור מזון שתי הסעודות ממאכל או לפתן צריך לכל אחד ואחד בפני עצמו, ואפילו **בעל הבית עם בני ביתו**

צריך לכל אחד שיעור עירוב חוץ מבנו הקטן הצריך לאמו, ואינו כשיתופי מבואות ששם מערבים במזון שתי סעודות לכל העיר. ולבית יוסף יש עצה **לערב בחומץ** שבמעט חומץ די להרבה אנשים לטבל בו ירק מזון שתי סעודות שזה השיעור בחומץ. אך לאלה רבה לטבל שתי סעודות **צריך רביעית חומץ** אם כן לפי שיעור האנשים צריך ליתן חשבון הרביעיות. (מ"ב ס"ק ל-לו).

אמירת נוסח ההיתר

יט. כשמניח העירוב **אומר בזה העירוב אהיה מותר** לילך למחר אלפים אמה, ואם לא אמר כל הנוסח רק שאמר זה יהא לעירוב די בזה. ואם הניח **בשתיקה** אף שכיון בלבו לקנות שם שביתה אינו עירוב כשערב בפת. (שו"ע ס"ז, מ"ב ס"ק לו).

לן בביתו

כ. אחר עשיית העירוב חוזר ולן בביתו, ואפילו כן מודדים לו **תחומו ממקום עירובו**, שרואים כאילו דר שם. כי אנו עדים שאילו היה יכול ללון שם היה לן שם. (שו"ע ס"ז, מ"ב ס"ק לח).

תלמידים שאוכלים בשדה ולנים אצל רבם

כא. תלמידים האוכלים אצל בעלי בתים שבתיהם בשדה וחוזרים ולנים בבית רבם, מודדים להם **תחומם מבית רבם** שמקום לינתם הוא להם עיקר, ששם היו חפצים גם לאכול אילו היה מזונם שם. ואף שהיו **בבין השמשות בבית הבעל הבית** לא קנו שביתה שם ורק בבית רבם, אם לא שכיונו בפירוש לקנות שביתה שם. (שו"ע ס"ז, מ"ב ס"ק לט).

רועים שלנים בשדה ואוכלים בבית

כב. הרועים הלנים בשדה אף שאוכלים בבית, הולכים אחר **מקום לינתם** ששם היו חפצים לאכול גם כן אילו היה ביכולתם. וכן **הקייצים ושומרי פירות**. (מ"ב ס"ק מ).

סעיף ח

עירוב על ידי שליח בן דעה

כג. אם ירצה ישלח העירוב על ידי שליח ויאמר בזה העירוב יהא פלוני מותר לילך. ובלבד שלא יהא **חרש שוטה וקטן**, כי אינם בני דעה ואין להם כח לקנות שביתה, ואפילו **עומד ורואה מרחוק** שמניחים שם במקום שצום, אינו עירוב. ונשאר בתחום ביתו. ואינו כעירובי חצירות שמועיל על ידי קטן, ששם העיקר מה שמקבץ מכולם ועל ידי זה מתערבים יחד. ואף **חרש ששומע ואינו מדבר** שבדברים אחרים הוא כפקח, אין מועיל כאן, כי אינו יכול לומר בפירוש בזה העירוב יהא מותר והאמירה מעכב. (שו"ע ס"ח, מ"ב ס"ק מא, מג).

שליח שאינו מודה בעירוב

כד. אין מועיל לשלוח מי שאינו מודה בעירוב, **עובדי גילולים וצדוקים**, כי שמא לא יניחום, ואף אם עומד ורואה מרחוק אינו מועיל כי שמא לא הניחום לשם עירוב. ונשאר על תחום ביתו. (שו"ע ס"ח, מ"ב ס"ק מב, מד).

אמר לאחד לקבלו

כה. אם שלח העירוב על ידי אחד מאלו, או אף על ידי פיל או קוף, ואמר לאחד לקבלו מהם ולהניחו לשם עירוב, וראה מרחוק **שהגיע לשם ונתנו לו**, הרי זה עירוב, והוא

שהאחר **הבטיח בפירוש** שיקבלו ויניחו לשם עירוב בשבילו, **שחזקה שליח עושה שליחותו באיסור דרבנן**, אבל אם **שתק לו** אין חזקה שעושה שליחותו. (שו"ע ס"ח, מ"ב ס"ק מה-נ).

אם באיסור תורה חזקה שעשה שליחות

כו. באיסור תורה יש אומרים שאין סומכים על חזקה שליח עושה שליחותו להקל רק להחמיר. ויש אומרים שאף באיסור תורה אם יש **מכשול למשלח** אם לא יעשה שליחותו וההוא יחשוב שעשה השליחות סומכים על החזקה שעשה שליחותו. וכשיודעים שעשה השליחות רק **ספק אם שנה**, בזה לכל השיטות אומרים שבודאי לא שינה. (מ"ב ס"ק נ).

שליח לעירוב של רבים

כז. רבים שנשתתפו בעירובי תחומים, ורצו לשלוח עירובם ביד אחר הרי אלו משלחים. וצריך **שליח לומר** בשעת הנחת העירוב שבזה העירוב יהיו מותרים לילך **כל האנשים שנשתתפו בעירוב**. (שו"ע ס"ח, מ"ב ס"ק נא).

סעיף ט

שליח מערב לרוח שירצה

כח. אחד או רבים שאמרו לאחד צא וערב עלינו, וערב עליהם באיזה רוח שרצה, הרי זה עירוב ויוצאים בו, **שהרי לא יחזו לו רוח**. ומהסתם נוח להם באיזה רוח שיערב, ואף שלא נתוודע להם עד שחשכה זה עירוב, שנתגלה ששם קנו שביתה. אך אם **ידוע לשליח שרצון המשלח לערב ברוח זה** אף שלא פירש לו בפירוש, לא מועיל כשערב ברוח אחרת אף שעכשיו רוצה לילך שם. (שו"ע ס"ט, מ"ב ס"ק נב).

סעיף י

עירב עליו בדבר אחר

כט. האומר לחבירו ערב עלי בתמרים ועירב בגרוגרות או בגרוגרות ועירב בתמרים, בין **משל שליח או משל משלח**, זה קפידא ואין חל השליחות. אמר לו הנח במגדל והניחו בשובך, בשובך והניחו במגדל, בבית והניחו בעליה בעליה והניחו בבית, אינו עירוב, אפילו **שניהם קרובים או שניהם רחוקים**, כי כאן דעתו לנוח ולא במקום אחר, ו**שינה מדעת משלחו** ועקר השליחות. (שו"ע ס"י, מ"ב ס"ק נג-נח).

ערב עליו סתם

ל. אם אמר לו ערב עלי **סתם**, ועירב עליו בין בגרוגרות בין בתמרים ובין בבית ובין בעליה, הרי זה עירוב. (שו"ע ס"י).

סעיף יא

אמר מרחוק שביתתי תחת אילן שמכיר

לא. מי שבא בדרך ומכיר **אילן או גדר** או סלע, או **תל גבוה עשרה או בקעה עמוקה** עשרה שעד סאתיים נחשבת כולה כארבע אמות, והם בסוף אלפים אמה וארבע אמות, וירא שיחשיך קודם שיגיע שם, ואמר **שביתתי תחתיו בעיקרו** קנה שביתה בעיקרו, באמירה בלבד שהקלו לבא בדרך, ויש לו מהעיקר אלפים אמה וארבע אמות של שביתתו. (שו"ע ס"יא, מ"ב ס"ק נו-סא).

אין יכול להגיע אלא אם ירוץ

לב. אף שאין יכול להגיע לשם מבעוד יום במהלך בינוני **אלא אם כן ירוץ**, מותר לילך לשם בנחת אף שאינו מגיע שם מבעוד יום. וכן מותר **לישב במקומו ולילך למחר** אלפים אמה למקום האילן ואלפים מעיקר האילן והלאה, כי היה יכול להגיע בריצה קנה שם שביתה. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק נט).

אין כל האילן בתחום ולא יחד שביתתו

לג. אם אין כל האילן בתוך אלפים, אף שעיקרו בתוך אלפים אלא **שמקצת ענפיו יוצאים חוץ לאלפים וארבע אמות**, ולא יחד שביתתו בצד עיקרו שבתוך התחום רק אמר סתם **שקונה שביתה תחת האילן** לא קנה שם שביתה, כי שמא היה בדעתו על תחת הענפים שהם חוץ לאלפים וארבע אמות, וגם **כאן לא קנה** שהרי עקר דעתו מכאן ולא יזוז ממקומו מארבע אמותיו. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק סב-סג).

כל האילן בתחום ולא יחד שביתתו

לד. אם כל האילן בתוך התחום אך לא יחד שביתתו בעיקרו ואמר **שביתתי תחתיו**, אם האילן עשרים אמה ומסתפקים היכן שביתתו, יש לו מכל צד האילן אלפים פחות עשרים אמה, ולהלן מהאילן אלפים פחות עשרים מהתחלת האילן, ומודדים ממקום רגליו רק עד האילן אלפים פחות עשרים מכל האילן, ואין לו לאחריו מרגליו כלום כי שמא קנה בסוף האילן. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק סד-סה).

לרמב"ם בלא סיים שביתתו לא קנה שם

לה. לרמב"ם אם קנה שביתה במקום רחוק **ולא סיים מקום שביתתו**, אף שהוא בתוך התחום ממקום רגליו, כיון שלא סיים מקומו אינו קונה שם שביתה אלא במקום רגליו. ודלא כדיעה ראשונה שקנה שם שביתה. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק סו).

לרמב"ם ברחוק יותר מאלפים קנה במקומו

לו. לרמב"ם אם אמר שביתתי במקום פלוני והוא רחוק ממנו **יותר מאלפים, קנה שביתה במקומו** ויש לו משם אלפים לכל רוח. ודלא כדיעה ראשונה שלא יזוז ממקומו כי מכאן עקר דעתו ושם לא קנה. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק סז).

לרמב"ם צריך לברר מקום שביתתו

לז. לרמב"ם האומר שביתתי תחת אילן פלוני אם יש תחתיו שמונה אמות או יותר לא קנה שביתה, אפילו שהיו בתוך אלפים ממקום רגליו, שהרי **לא כיון מקום שביתתו**, ודלא כדיעה ראשונה שקנה שם שביתה, לכן צריך להתכוין **לשבות בעיקרו או בארבע אמות שבצפונו או בדרומו. וברחב משמונה יסיים** ארבע אמות הראשונים או השניים שתחת האילן. ואם היה תחתיו **פחות משמונה** אמות ונתכוין לשבות תחתיו קנה, שהרי **מקצת מקומו מסוים**. באמה האמצעית. וכן דעת הרי"ף, ואליה רבה עיקר כדיעה ראשונה, ולביאור הלכה לכתחילה יזהר לסיים מקום שביתתו בצמצום. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק סח-עא).

סעיף יב

מי שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר

לח. היו שנים **אחד מכיר ואחד שאינו מכיר** מוסר שביתתו למכיר, ואומר שביתתי עמך, ואומר המכיר שביתתו במקום פלוני. (שו"ע ס"ב, מ"ב ס"ק עב).

סעיף יג

מי שבביתו אי מועיל שביתתי במקום פלוני

לט. רק לבא בדרך שיגע מהדרך התיירו באופן זה באמירת שביתתי במקום פלוני בדיבור בלבד, אבל **לא למי שבביתו שאין קונה שביתה אלא כשהולך ברגליו** ויושב שם עד שתחשך או שמניח שם מזון שתי סעודות. ואם אמר **בדיבור לבד** לא עלה לו ואין לו אלא שביתת ביתו, וזה לכל השיטות כיון שעומד בביתו בודאי נוח לו לקנות בבית כשאין מועיל אמירתו. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק עג-עד).

סימן תי

דין מקום נתינת העירוב

יצא לערב אינו כבא בדרך

ג. להרבה פוסקים דין זה רק ביצא שלא על מנת לערב רק ללכת לשבות לסוף ארבעת אלפים מכאן, אף שהחזירו חבירו ללון, כיון שאנו עדים שרצה לילך לשם אף שלא אמר שביתתי במקום פלוני כמו שאמר וקנה שם שביתה, אבל **ביצא כדי לערב** לא חשוב כבא בדרך ורק כיושב בביתו ואינו עירוב באמירתו בלבד. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק עב).

עני אומר בביתו שביתתי במקום פלוני

ד. בעני שאין לו מזון שתי סעודות להניח עירוב ולא רצו חכמים להטריחו שילך ויערב ברגליו, מותר לומר בביתו שביתתי במקום פלוני, אבל אם לא היה עני לא. ויש פוסקים שאף בעני לא הקלו רק כשהחזיק בדרך. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק עו).

ה. בעשיר לא הקלו רק ברחוק כגון שהיה בא בדרך או החזיק בדרך שיכול ומר שביתתי במקום פלוני. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק עו).

סעיף א

החזיק בדרך וגמר בלבו כבא בדרך ואמר

א. מי שנתכוון לקבוע שביתתו במקום ידוע ומסוים, כגון אילן או גדר, **והחזיק בדרך** והלך כדי שיגיע לאותו מקום ויקנה בו שביתה, והיה אפשר להגיע, אף שלא הגיע ולא עמד שם, **והחזירו חברו ללון אצלו או ששחזר מעצמו ללון**, כי יצא רק להחשיך שם לקנות שביתה ברגלו ונמלך לחזור וללון בביתו ולמחר לילך שם, או שנתעכב, יש לו להלך **מחר עד מקום שנתכוון לו ומאותו המקום אלפים** אמה לכל רוח, שכיון **שגמר בלבו לקבוע שם** שביתתו והחזיק בדרך נעשה כמי שעמד שם או הניח עירובו שם. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק א-ד).

נמלך לגמרי

ב. אם נמלך לגמרי מלילך שם, בודאי **נעקר למפרע** מה שהיה בדעתו לקנות שביתה שם והרי הוא כבני עירו. (מ"ב ס"ק ד).

סעיף ב

ירד מעליה כהחזיק בדרך

ו. החזיק בדרך שיכול לקנות שביתה בריחוק מקום, לא רק אם שיצא וילך בשדה, אלא אפילו **ירד מהעליה לילך לאותו מקום** וקודם שיצא מפתח החצר החזירו חברו, החזיק וקנה שביתה. (שו"ע ס"ב).

מתי אין צריך לומר שביתתי במקום פלוני

ז. כל הקונה **שביתה בריחוק מקום** אינו צריך לומר שביתתי במקום פלוני, אלא כיון שגמר בלבו והחזיק בדרך כל שהוא קנה שם שביתה, ואין צריך לומר מי **שיצא ברגליו ועמד במקום שקונה בו שביתה** שאינו צריך לומר כלום אלא כיון שגמר בלבו לשביתה קנה. ויש חולקים שרק מי שיש לו שני בתים בשני תחומי שבת, בזה

סימן תיא

מי שהיה ביתו במזרח ונתן העירוב במערב

יותר מאלפים שאין יכול לזוז ממקומו, כי **בא בדרך אין נוח לו לקנות במקומו**, אבל עומד בביתו או בתחום ביתו נוח לו לקנות שם אם אין עירובו עירוב. ויש אומרים הטעם כי כאן **השליח פשע** שהניח מחוץ לתחום המשלח ויכול לומר ששלחו לתיקונו ולא לגרעו, ולה אף אם היה בא בדרך באופן כזה לא הפסיד מקומו שהיה כשקידש היום, ולעת הצורך יש לסמוך על זה להקל. (מ"ב סק"ג).

נתן העירוב בתוך אלפים

ג. נתן השליח העירוב בתוך אלפים אף שגם ביתו תוך אלפים קנה שביתה במקום עירובו ולא בביתו. שהרי שה שליחותו. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ד).

סימן תיב

דין החולק עירובו

של דרום. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א-ב).

בין העירובים רק אלפים אמה

ג. אם לא נתנו העירובים בסוף אלפים הולך מה שאפשר לילך מכח שניהם, כיצד נתן **כל אחד עירובו לסוף אלף מביתו** יש לו אלף אמה מביתו לכל אחד מהעירובים, כי ממה נפשך מאיזו עירוב שקנה יש לו אלפים ואין בין עירוב לעירוב אלא אלפים, **וחוץ לעירובים** אינו יכול ללכת אף פסיעה אחת, שבכל אחד נאמר שמא העירוב שכנגדו קנה לו וכלה כאן האלפים. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ג).

למזרח אלף ולמערב חמש מאות

ד. נתן אחד למזרח לסוף אלף, והשני למערב לסוף חמש מאות, הולך **למערב אלף** מכח מה ששייר לו העירוב שבמזרח, **ולמזרחו אלף חמש מאות** מכח מה ששייר לו העירוב שבמערב. (שו"ע ס"א).

סימן תיג

דין המערב לרבים

שבמזון שתי סעודות די לכולם, ששם העירוב כי אחד אוסר על חברו, ועל ידי זה **הם כמעורבים**. אבל בתחומין אין שייך אחד לחברו **וכל אחד קונה שביתה לעצמו** לכן צריך מזון שתי סעודות לכל אחד. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ב-ג).

סעיף א

שליח שעירב לו חוץ לאלפים אמה

א. מי שהיה בשדה במזרח ביתו בעת שקידש עליו היום, ואמר לשלוחו מבעוד יום **לערב עליו במערב**, אם נתן העירוב מהלאה לביתו **בענין שרחוק ממנו יותר מאלפים** וביתו קרוב לו בתוך אלפים, העירוב אינו כלום ונשאר לו שביתת ביתו. כיון שקידש עליו היום היה רחוק מעירובו יותר מאלפים שאינו יכול ליטלו אינו עירוב, וממילא נשאר על שביתת ביתו. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א-ג).

החילוק מבא בדרך שקנה שביתה חוץ לאלפים

ב. אינו דומה לבא בדרך ואמר שביתתי במקום שרחוק

סעיף א

עירב ערבית לכאן ושחרית לכאן

א. עירב חצי היום הראשון **לרוח צפון והשני לרוח דרום**, והיה סבור שאפשר לעשות כן, לילך שחרית לכאן וערבית כאן, ובאמת **אין עירוב לחצי שבת**, וכיון שהניח בשניהם ונתכון לשניהם, אחת קנתה לו ואינו יודע איזו היא נותנים עליו חומרי שניהם. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א).

אחד עירב עליו לצפון ואחד לדרום

ב. וכן אם אמר לשנים עירבו עלי, אחד עירב עליו לצפון ואחד לדרום, אם הניח **כל אחד עירובו בסוף אלפים**, לא יזוז ממקומו מביתו, שאין ידוע איזה עירוב קנה לו. ואפילו כבני עירו אינו, שהרי לא נתכון לקנות שביתה אלא במקום העירובים ואינו יודע איזה מהם קנה, ועירוב **דרום מפסיד אלפים של צפון, ועירוב צפון מפסיד אלפים**

סעיף א

המערב לרבים צריך מזון שתי סעודות לכל אחד

א. המערב לרבים משלו, אומר הרי עירוב זה בשביל כל בני העיר, ובלבד שיהא בו מזון שתי סעודות **לכל אחד**, ואף **בלפתן למזון שתי סעודות** די, ואינו כעירובי חצירות

מזכה להם על ידי אחר

ב. וצריך לזכות להם על ידי אחר, כבעירובי חצירות מי הראוי לזכות על ידו ומי ראוי להעשות שליח להנחת העירוב. ואם נתנו כל אחד לעצמו כשמניח אחד בשבילם צריך לומר שמניח לשם עירוב לכל בני העיר אך אין צריך לזכות להם. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א).

הודעה שמערב להם

ג. צריך להודיעם, כי על ידי זה מפסיד תחום של צד השני ואולי אינו רוצה. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ה).

הודעה מבעוד יום

ד. כל מי שהודיעו מבעוד יום, או אף בין השמשות די בדיעבד, אפילו לא גמר בלבו לסמוך עליו מבעוד יום אלא לאחר שחשכה הרי זה עירוב, שאומרים הוברר הדבר שקודם זמן קניית העירוב היה דעתו לכך כיון שידע מתחילה. אבל אם לא הודיעו מבעוד יום אינו יכול לסמוך עליו אחר שתחשך, כי לא שייך לומר שהוברר כשלא ידע כלל. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ח).

עירוב לכל השנה גומר בשבת לסמוך עליו

ה. מי שהניח עירוב לכל שבתות השנה ואמר איזה מהם שארצה אלך ואסמוך עליו, אף שלא גמר בלבו עד למחר יכול לסמוך עליו, כי הוברר הדבר שקודם בין השמשות היה דעתו לכך, כי בדרבנן יש ברירה. וכל זה אם בלילה

לא הלך מביתו לצד השני. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ח).

בשבת יברר לאיזה צד חכם בא

ו. מי ששמע שיש לחכם לבוא ואינו יודע לאיזה רוח, והניח שני עירובים ואמר לאותו צד שחכם יבוא יקנה לי עירובי, לרוח שבא חכם קנה לו עירובו. ולא רק אם בא החכם קודם בין השמשות לאותו רוח רק הוא לא נודע עד למחר, שגילוי מילתא בעלמא הוא שההוא עירוב קנה, אלא אפילו היה החכם רחוק משם בין השמשות בתוך התחום של סוף ארבעת אלפים שלו, ואפשר שלא גמר החכם אז בדעתו כלל לבוא לתוך ארבעת אלפים שלו, כי שמא לא יזוז ממקומו וממילא לא היה קונה לו עירובו, אפילו כן מועיל עירובו משום ברירה שהוברר למפרע שלאותו צד שבא החכם היה עומד לכך מאתמול. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ט).

בירר בשבת על מי עשה עירוב

ז. וכן אם אמר אם לא יבוא כלל אהיה כבני עירי, או אם יבואו שנים למקום שארצה אלך, הכל לפי תנאו. וכן אם אמר לשנים או לשלשה הריני מערב על איזה מהם שארצה אף שלא בירר את מי רצה עד שתחשך הרי זה עירוב. שאומרים כיון שרצה עכשיו מהסתם בבין השמשות שהוא זמן קניית העירוב היה דעתו לכך. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"י).

סימן תיד

שלא לערב אלא לדעתו

שתקו ואחר כך מיחו

ה. אם שתקו ואחר כך מיחו לא מועיל מחאתם, כי תכף כששתקו הרי זה כהודאה שמסכימים למעשיו ונתקיים העירוב. וכל זה דווקא כששמעו משחשיכה ושתקו אבל אם שמעו בצהריים ושתקו ומיחו קודם חשיכה נתבטל העירוב, כי בזמן קניית העירוב שהוא בין השמשות כבר הייתה מחאה. (מ"ב סק"ה).

סעיף ב

קטן עד בן שש

ו. קטן בן שש שנים או פחות יוצא בעירוב עמו ואין צריך להניח עליו מזון שתי סעודות לעצמו, כי עד אותו זמן הוא כרוך אחריה וכגופה דומה. ואף שאין מערבין אלא לדבר מצווה וקטן לאו בר מצוה הוא, מכל מקום כיון שאי אפשר לו בלא אמו יוצא עמה. ואם לא עירבה אמו אלא אביו אינו יוצא בעירובו. ונראה לי שאף אם עירב עליו אביו גם כן לא מועיל, כי עד אותו זמן יותר נוח לו להיות בצוותא עם אמו והיא לא ערבה לשם. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ח).

אם אביו בעיר

ז. לשולחן ערוך עד בן ששה יוצא בעירוב אמו, ואין חילוק עם אביו בעיר או לא. אבל באליהו רבה מצדד שאם אביו בעיר אפילו בן ארבע שנים או בחמש שנים אינו יוצא בעירוב אמו, כי אז אינו נמשך כל כך אחרי אמו אלא אם כן היה זיכוי בשבילו. (מ"ב סק"ז).

בן שבע

ח. אם נכנס בתוך שבע אפילו יום אחד צריך לערב עליו בפני עצמו ואינו יוצא לו בעירוב אמו ולא בעירוב אביו.

(מ"ב סק"ז).

סעיף א

עירובי תחומים לדעתו

א. אין מערבין עירובי תחומין לאדם אלא לדעתו, שמא אינה אינו רוצה לערב באותו רוח שרצה זה כדי שלא להפסיד על ידי זה אלפים שבעבר השני שלצד ביתו. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א).

בנו ובתו הקטנים וכיוצא בהם

ב. מערב לבנו ובתו הקטנים אפילו אינם סמוכים על שולחנו שלא מדעתם, כיוון שאין מערבים אלא לדבר מצווה ולכן מערב תמיד עליהם שמזכה להם על ידי אחר העירוב כדי לחנכם במצוות. וכן לעבדו ושפחתו הכנענים שידם כידו. ואפילו מיחו בו שלא לערב עליהם, ואפילו ערבו הם עירוב אחר אינו כלום. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ב-ג).

בנו ובתו הגדולים

ג. לבנו ובתו הגדולים אפילו סמוכים על שולחנו, ועבדו ושפחתו העברים, ואשתו, אינו מערב עליהם אלא מדעתם. ואם עירב עליהם ושמעו ושתקו ולא מיחו יוצאים בעירובו, כי מהסתם נתרצה העבד והשפחה ליד אדוניהם והבנים לאביהם והאשה לדעת בעלה. ומועיל אפילו לא הודיעם מהעירוב עד שתחשך, אף שזמן קניית עירוב הוא בבין השמשות, כי מהסתם עומד העירוב להתקיים ולא להתבטל. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ד).

מיחו על עירובו

ד. אם מיחו בו מיד ששמעו, או שעירבו אחר לעצמם אפילו אם עירבו אחריו, כיוון שעירבו אין לך מחאה גדולה מזו, ואין עירובו עירוב להם והולכים לרוח שעירבו

הם. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ה-ו).

סימן תטו

שלא לערב עירובי תחומים אלא לדבר מצווה

לאחד מכל אלו **אלא לדבר הרשות**, הרי זה עירוב. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ז).

עירב ברגליו

ח. יש אומרים שכל זה דווקא כשעירב בפת, אבל המערב ברגליו מותר **לכתחילה אפילו לדבר הרשות**, כיוון שיושב שם בעצמו וקונה שביתה בישיבתו. ויש אומרים שאין חילוק בין פת ובין רגליו ולעולם אין מערבים לכתחילה אלא לדבר מצווה. ובמקום צורך יש להקל כדעה הראשונה. (מ"ב סק"א).

סעיף ב'

לערב בבין השמשות

ט. אין מערבים עירובי תחומין בבין השמשות, כי עירובי תחומים חמור מעירובי חצרות שמערבים בבין השמשות, כי יש סמך לעירובי תחומין מהתורה. ואם **עירב עירובו עירוב** כי איסור תחומים הוא רק מדרבנן וספק דרבנן לקולא. ובספק אם הונח העירוב או לא גרע מזה, ויש חולקים שגם בזה פסול כיוון שלא היה לעירוב חזקת כשרות. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ח-י).

סעיף ג'

ספק עירוב

י. אמרו לו שניים צא וערב עלינו, אחד ערב עליו מבעוד יום ונאכל עירובו בין השמשות, ואחד ערב בבין השמשות ונאכל עירובו משחשיכה, שניהם קנו עירוב, ולכל אחד נוקטים להקל כיוון שהוא דרבנן. ויש חולקים. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק יב).

ביאור המחלוקת

יא. השיטה הראשונה סוברת שעירובי תחומים הם כעירובי חצרות. והחולקים סוברים שרק בעירובי חצרות הקלו בזה אבל לא בעירובי תחומים, ואין קונה העירוב רק הראשון, כי **מעמידים העירוב בחזקתו** ובוודאי היה קיים עד הזמן שצריך להתקיים, אבל לא לשני שהניח בין השמשות כי בזה לא שייך חזקה. (מ"ב ס"ק יא).

סעיף ד'

ברכת עירוב

יב. מי שמניח עירובי תחומין מברך על מצוות עירוב, ואם **לא בירך** אינו מעכב, ואף שאם לא ירצה ללכת חוץ לאלפים אין צריך עירוב, מכל מקום שייך **לברך וציוונו** שלא ללכת בלי עירוב, כבשחיטה שמברך עליה אף שאינו מחויב לאכול בשר. (שו"ע ס"ד, מ"ב ס"ק יג-יד).

אמירת היתר העירוב

יג. אומר בזה העירוב יהא מותר לי ללכת ממקום פלוני אלפים אמה לכל רוח, ובלבוש הנוסח **ללכת למחר**. ואם מערב לכל השבתות יאמר **לכל שבתות השנה**. ואם מערב לרבים אומר יהיה מותר **לפלוני ולפלוני** או לבני מקום פלוני. ואם **לא אמר** לא נחשב עירוב. מיהו אם אמר יהא זה לעירוב מועיל בדיעבד. וכל זה כשעירב בפת אבל אם **עירב ברגליו** בכוונה לחוד די כשהלך לשם. (שו"ע ס"ד, מ"ב ס"ק טו-יז).

סעיף א'

מה נחשב דבר מצוה

א. אין מערבים עירובי תחומים אלא לדבר מצווה, כגון שרוצה ללכת **לבית האבל**, או **לבית המשתה של נישואים**, והוא הדין **סעודת אירוסים** או סעודת קניין שנוהגים לעשות עכשיו שגם אלו סעודת מצוה. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ב).

נישואים לעם הארץ

ב. נישואי בת כהן לישראל עם הארץ או בת תלמיד חכם לעם הארץ אינו סעודת מצווה. ולחוות יאיר **עכשיו אין לנו עמי הארץ שדיברו חכמים כאן** אם לא שידוע שהם מזלזלים במצוות שאז הם כמו עמי הארץ המוזכר בש"ס. וכל שכן אם היא בת עם הארץ לעם הארץ לכל השיטות זה סעודת מצווה. אך אם **ידוע שלא ינהגו שם כדת** וירקדו שם בחורים ובתולות יחד בוודאי אין כאן מצווה לערב כדי לילך שם ולשמחם. וגדולה מזה כתבו הפוסקים שאין נכון לברך באופן זה שהשמחה במעונו, אם לא שבהליכתו שם יוכל למנעם מזה באופן זה בוודאי מצווה ללכת לשם. (מ"ב סק"ב).

להקביל פני רבו או חברו

ג. וכן להקביל פני רבו, או חברו **שבא מהדרך** אפילו אם הוא לא חכם נחשב גם כן מצווה כיוון שבא מהדרך, ולאליה רבה רק בחברו חכם. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ג).

עוד אופני מצוה

ד. וכיוצא באילו כגון שצריך **לפקח על עסקי רבים**, או ללכת **לברית מילה**, או להתפלל **במניין**, וכן כשהיה חוץ לעירו ורוצה **לבוא לביתו להתפלל בשבת ויום טוב**, או שרוצה להלך **לטייל ביום טוב או שבת** בפרדס שיש בו שמחה נחשב גם כן דבר מצווה, והוא **בשמחה של היתר**, אבל למצוי בעוונותינו הרבים באיזה מקומות בעיירות גדולות **שעוסקים שם בהוללות** ובהתערבות זכרים ונקבות לזה בוודאי אין לערב, שנחשב דבר עבירה ולא דבר מצווה, וכבר צווחו על הוללות זה כמה גדולים ושומר נפשו ירחק מלילך שם, ועל זה אמר דוד המלך ע"ה אשרי האיש אשר לא הלך וגו'. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ד-ה).

מפני היראה

ה. וכן מפני היראה, כגון שרוצה לברוח **מגויים שמצערים** אותו, או יגבו ממנו ממון, או **מהליסטים** וכיוצא בזה. ואם יש בזה חשש סכנה אפילו בלא עירוב מותר לברוח. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ו).

מפני סכנה

ו. ההולך **לפדיון שבויים** או חכמה **הבאה ליילד**, או הבא **להציל מהכותים**, או בורח **מחשש סכנה**, מותר אף בלא עירוב. (מ"ב סק"ז, ח).

לדבר הרשות

ז. אם עירב לדבר מצווה מותר לו ללכת **אפילו לדבר הרשות**, כיוון שכבר קנה שם עירובו משום צורך מצווה מותר לו ללכת אלפים אפילו לדבר הרשות. אם עירב שלא

סימן תטז

דין עירובי תחומים ביום טוב שחל להיות סמוך לשבת

העירוב בראשון קנה לראשון ואינו עירוב לשני. (שו"ע ס"ב, מ"ב ס"ק יג-טו).

עירב בראשון ברגליו

ז. עירב ברגליו בראשון צריך **לערב ברגליו בשני**, שאין מועיל מראשון ליום שני אף אם כיוון שיועיל לשני הימים. וילך ויעמוד באותו מקום **ויחשוב בלבו** שיקנה שם שביתה, **ולא יאמר כלום** מפני שאסור לעשות שם הכנה מיום טוב לשבת או משבת ליום טוב או שני ימים טובים של גליות, אפילו בדיבור. ואם **עבר ואמר** אפילו כן קנה שביתה. (שו"ע ס"ב, מ"ב ס"ק טז, יח-יט).

לא עירב כלל בראשון

ח. אם לא עירב בראשון **לא בפת ולא ברגליו** אינו יכול לערב בשני אף ברגליו, כיון שמתחילה היה אסור במקום זה לילך מחוץ לתחום נראה כמכין. (מ"ב ס"ק טז).

לערב ברגליו לרוח אחר

ט. לערב ברגליו **לרוח אחרת מיום ראשון** אינו יכול, כיון שמקום זה היה אסור אתמול לילך נראה כמכין עכשיו מיום טוב לשבת. ויש חולקים שאף לרוח אחרת יכול לערב ברגליו ליום שני, אך **יזהר שלא יאמר** כלום רק ישב עד שתחשך. (מ"ב ס"ק יז).

בראשון ברגליו אין מערב בשני בפת

י. עירב בראשון ברגליו אין יכול **לערב בשני בפת שלא עירב בו ביום ראשון**, ואף בדיעבד לא מועיל, מפני שצריך לקרות עליו שם עירוב ונמצא מכין. (שו"ע ס"ב, מ"ב ס"ק כ).

בראשון בפת ובשני ברגליו אם בפת אחר

יא. עירב בראשון במאכל אם רצה לערב בשני ברגליו הרי זה עירוב. ואם רצה לערב בפת צריך לערב **באותה הפת עצמה** שעירב בה בראשון שאינו צריך לומר כלום שכבר קרא שם עירוב, ואם כן אינו מכין כלום. וגם הברכה לא יברך. אבל **בפת אחר או במקום אחר** אף באותה פת כיון שעקרו ממקומו הריהו כפת חדשה ואין מועיל אף בדיעבד. (שו"ע ס"ב, מ"ב ס"ק כא-כד).

סעיף ג

העירוב ליום שני יהא ראוי בראשון

יב. זה שנתבאר בסעיף א' שיכול לערב שני עירובין בשתי רוחות לשני ימים, זה רק כשאפשר לו להגיע לכל אחד מהעירובים ביום הראשון, שאין רחוקים זה מזה יותר מאלפים, אבל אם **אי אפשר להגיע לעירוב של יום השני ביום הראשון** אין עירוב השני עירוב, שמצותו שיהיה בסעודה **הראויה מבעוד יום** אף שהקנין בתחילת יום השני, והואיל ואינו יכול להגיע לעירוב זה ביום הראשון הרי אינה ראויה מבעוד יום. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק כה-כו).

עירוב השני יותר מאלפים

יג. כיצד הרי שהניח עירובו **בריוח אלפים אמה מביתו לרוח מזרח** וסמך עליו ליום ראשון, והניח עירוב שני **בריוח אמה אחת או מאה או אלף ברוח מערב** וסמך עליו ליום שני, אין זה השני עירוב, שהרי ביום הראשון אין העירוב השני ראוי לו מבעוד יום שאינו יכול להגיע אליו,

סעיף א'

שני עירובין ליום טוב ושבת הסמוכים

א. יום טוב שחל להיות סמוך לשבת בין מלפניה או מלאחריה, או שני ימים טובים של גלויות, יכול לערב **שני עירובין בפעם אחת לשתי רוחות**, וסומך על איזה מהם שירצה ליום ראשון, שיברור בלילה עירוב שיקנה לו שביתה בבין השמשות של יום זה לצורך מחר לילך משם אלפים, ועל **העירוב שבצד השני** יקנה לו שביתה בבין השמשות של מחר לצורך יום השני, ואין צריך לברר דעתו מערב יום טוב, כי **יש ברירה** והוברר למפרע שבמקום הזה קנה לו שביתה היום בבין השמשות. וכיון שבירר צד אחד ביום ראשון שוב אינו רשאי לילך באותו יום לצד השני. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א-ד).

עירוב ליום אחד מהם

ב. וכן מערב עירוב אחד לרוח אחת וסומך עליו לאחד מהימים לאיזה שירצה, **וביום השני יהיה כבני העיר** וכאילו בלי עירוב, ומכוין בהנחתו שיקנה לו בבין השמשות ליום שירצה לצורך מחר, וליום האחר יהא כבני עירו. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ה).

שני ימים של ראש השנה

ג. בשני ימים טובים של ראש השנה הרי הם **כיום אחד ארוך**, וביום אחד אינו יכול לערב חציה לכאן וחציה לכאן, ואינו מערב לשני ימים אלא לרוח אחת. ואינו יכול לומר **יקנה לי היום עירובי לכאן ולמחר אהיה כבני עירי**. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ו-ז).

לחלק משבתות או ימים טובים

ד. מתנה אדם על עירובו, ואומר עירוב לשבת זו אבל לא **לשבת אחרת**, לשבת אחרת ולא לזו, לשבתות ולא לימים טובים, לימים טובים ולא לשבתות. והוא שיהא עירובו קים באותו שבת בבין השמשות. וכשמניחו לכמה שבתות **ישגיח תמיד שמא נתעפש או התליע** שזה דבר המצוי ובפרט בימי הקיץ, או נאבד לגמרי. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ט).

סעיף ב

העירוב יהא קיים בשני יו"ט ושבת ויו"ט

ה. המערב בפירוש שיחול העירוב לשני ימים טובים של גלויות או לשבת ויום טוב, אף שהוא **עירוב אחד לרוח אחת לשני הימים** צריך שיהא העירוב מצוי במקומו בליל הראשון ובליל שני כל בין השמשות. ואין די שיהא העירוב קיים ביום ראשון לבד לקנות ליום שני, כי **שתי קדושות הם**. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"י-יב).

העירוב אינו משתמר

ו. אם הוא **במקום שאינו משתמר** וחושש שיאבד ביום ראשון, מוליכו בערב יום טוב או ערב שבת בעצמו או בשליח ומחשיך עליו, ואם הוא **ליל יום טוב נוטלו** ומוליכו לביתו ולמחר מוליכו לאותו מקום ומניחו שם, **ובשבת שאין יכול להביאו לביתו** יהיה מוכרח לילך למחר קודם בין השמשות לראות אם העירוב קיים, וליישב שם עד שתחשך, ובליל **שבת יכול לאכלו** שם כי כבר חל העירוב, ואם הוא **ליל יום טוב יכול להביאו** לביתו. **נאכל**

יום הכיפורים

טו. יום הכיפורים הרי הוא כשבת, שיש בו איסור הוצאה כמו לשבת ועל כן שייך כל אלו הדברים, בין לענין עירובי חצרות, ובין לענין עירובי תחומין. (שו"ע ס"ד, מ"ב ס"ק ל).

סעיף ה

יום הכיפורים

טז. יום טוב נוהג בו עירובי תחומים אבל לא עירובי חצרות, שאין איסור הוצאה ביום טוב, ומכל מקום כשמערב עירובי חצרות לשבת יכול גם יום טוב, משום דברים שאין צורך היום כלל שאסור גם ביום טוב בלא עירוב. (שו"ע ס"ה, מ"ב ס"ק לא).

הלכות ראש חודש

סימן תיז

כנדר. וטוב שמי שמתענה ינהיג עצמו להשלים התענית עד הלילה, ויש מקומות חלוקים בזה, והכל לפי כח האדם. ובמקום שעושים ממנו תענית ציבור וקורים ויחל והוא נמנה עמהם בודאי צריך להשלים, ואפילו חל בערב שבת. (מ"ב סק"ד).

סדר יום כיפור קטן

ז. יש נוהגים לעשות למנחה סדר יום הכיפורים קטן, וטעם שנקרא כן לפי הפרי חדש בשם הרמ"ק שבו מתכפרים עוונות של כל החודש, כמו שעיר ראש חודש שאומרים במוסף זמן כפרה לכל תולדתם, על החדשים, עולת ראש חודש באה על תולדות ימי החודש. ומנהג טוב לומר הסליחות קודם תפלת המנחה, ובמקום שאומרים דברי כיבושים יאמרו גם כן קודם תפלת המנחה, ובזמנינו המנהג לומר הסליחות אחר תפלת מנחה. (מ"ב סק"ד).

ערב ר"ח מוקדם

ח. אם חל ערב ראש חודש בשבת מקדימים להתענות ביום חמישי, ואם חל ביום שישי אותם שאומרים סליחות יתענו ביום חמישי, ואותם שאין אומרים סליחות יתענו ביום שישי. (מ"ב סק"ד).

לא יכנס בר"ח מעונה

ט. מי שמתענה בערב ראש חודש צריך למהר בסעודת הלילה שלא יכנס בו כשהוא מעונה, והיינו שלא לשהות אחרי צאת הכוכבים, אבל צריך להשלים למי שנוהג כן. וכל אחד לפי מנהגו בזה התענית אין לשנותו להקל עד שיתיר נדרו. (מ"ב סק"ד).

יום תשובה

י. אף מי שאינו מתענה, מכל מקום יראה לעשות תשובה ביום זה ולתקן את אשר עיוות בכל החודש, מאחר שהוא יום אחרון של כל החודש כמו ערב ראש השנה מכל השנה, ואז בודאי יהיה לו יום החודש זמן כפרה לכל תולדותיו. (מ"ב סק"ד).

עירוב השני תוך אלפים

יד. אבל אם הניח עירובו בריחוק אלף וחמש מאות מביתו ברוח מזרח וסמך עליו ליום ראשון, והניח עירוב שני רחוק מביתו אם הוא בשדה, ואם הוא בעיר כל העיר חשובה כארבע אמות ומודדים אלפים מחומת העיר, והניח רחוק מהעיר, לרוח מערב בתוך חמש מאות אמה וסמך עליו ליום שני, הרי זה עירוב שהרי אפשר לו להגיע ביום ראשון. והכלל צריך שהעירוב השני אינו מרוחק מכנגדו יותר מאלפים. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק כח-כט).

סעיף א

ברכת החודש

א. מנהג קדמונינו לברך את החודש בשבת שלפני ראש חודש, חוץ מלפני ראש חודש תשרי, ורמז לזה בכסא ליום חגיגו. ויש מקומות שאין נוהגים לברך ראש חודש אב משום שהוא חודש של פורעניות. (מ"ב סק"א).

אם ברכת החודש כקידוש החודש

ב. אין ברכת ראש חודש כקידוש החודש שהיה מלפנים, אלא שמודיעים להעולם מתי יחול ראש חודש ויזהרו בכל הלכות החודש. מכל מקום נהגו לעמוד בשעת אמירת ראש חודש פלוני ביום פלוני דוגמת קידוש החודש שהיה מעומד. (מ"ב סק"א).

עשיית מלאכה בראש חודש

ג. ראש חודש מותר בעשיית מלאכה, והנשים נוהגות שלא לעשות בו מלאכה, והוא מנהג טוב, לפי שלא פרקו נזמיהן לעגל ניתן להם ראש חודש ליום טוב. אבל אם נהגו אנשים אין זה מנהג כלל. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ב-ג).

שלא לעשות קצת מלאכות

ד. אם המנהג לעשות מקצת מלאכות ולא לעשות קצתן הולכים אחר המנהג, כי על דעת כן קיבלוהו. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ד).

שני ימי ראש חודש

ה. אם היה ראש חודש שני ימים, יש שכתבו שצריכים להיות בטלים שני ימים ממלאכתם, ויש שכתבו שתלוי במנהג המקום. ואף לדעה זו אין להקל רק ביום ראשון של ראש חודש שהוא השלמת חודש העבר, אבל לא ביום שני שהוא עיקר ראש חודש. (מ"ב סק"ד).

תענית ערב ראש חודש

ו. יש שנוהגים להתענות ערב ראש חודש, וטוב שיתנה בפעם ראשונה שאינו מקבלו עליו לעשות זאת לעולם, כי שמא יארע לו פעם אונס ולא יוכל להתענות, לא יהיה עליו

